

SERBAREA DE LA MĂNĂSTIREA PUTNA DIN 1871 ȘI ECOUL EI ÎN PRESA BUCUREȘTEANĂ

Constantin Șerban

Marea manifestație patriotică de la mănăstirea Putna, din august 1871, organizată din inițiativa Societății studențești "România Jună" din Viena¹ a intrat în conștiința contemporanilor din acea vreme drept una din cele mai importante acțiuni de solidaritate națională a românilor din întregul spațiu carpato-danubian, atât a acelor aflați sub stăpânirea străină habsburgică, cât și a acelor din România, ca stat modern constituțional, începând din 1866.

Inițiată mai întâi de Iraclie Porumbescu la mormântul lui Ștefan cel Mare pentru anul 1857, la împlinirea unei jumătăți de secol de la urcarea acestuia pe tronul Moldovei² și apoi de Mihai Eminescu, Nicolae Teclu și Petru Bota în 1870, la împlinirea a 400 de ani de la fondarea mănăstirii Putna³, ea s-a putut înfăptui abia în august 1871 - acum 125 de ani - la Apelul unui comitet de organizare constituit ad hoc (numit Comitet central) din care făceau parte importante personalități științifice și culturale românești ca de exemplu Vasile Bumbac, Nicolae Teclu, Ion Slavici, Mihai Eminescu, Pamfil Dan, Vasile Morariu, A.D. Xenopol, I. Lutia etc.⁴

În presa anului 1871, primele știri cu privire la această manifestare românească de solidaritate națională au apărut în ziarul "Albina", tipărit la Pesta, la 23 mai/4 iunie, sub forma unui raport de activitate care cuprindea o scurtă expunere a greutăților întâmpinate pentru organizarea manifestării, stabilirea definitivă a ținerii ei la 15/27 august 1871, componența comitetului de organizare și câteva liste ale contribuțiilor bănești benevole menite să acopere cheltuielile ce urmau să fie făcute cu acest prilej⁵. Cam în același timp, acest raport de activitate al Comitetului central a apărut și în ziarul "Gazeta de Transilvania" de la Brașov din 24 mai/12 iunie 1871. În numerele următoare ale acestui din urmă ziar au apărut noi liste de subscripție, provenite din diferite localități din Transilvania, Banat, dar și din România (de exemplu Craiova, București)⁶. De altfel, vestea relativă la inițiativa studenților bucovineni ce învățau la Universitatea din Viena s-a răspândit și în centrele universitare din Iași și București, unde au luat naștere comitete locale de sprijinire a manifestării proiectate să se țină la mănăstirea Putna în august 1871. Un anunț în acest sens a apărut mai întâi în ziarul bucureștean "Trompeta Carpaților" condus de scriitorul Cezar Bolliac, având următorul conținut: "Anunț. În memoria eroului Ștefan cel Mare serbarea de la 15/30 august în Bucovina la mănăstirea Putna", anunț repetat și în alte numere din 18/30 iulie, 25 iulie/6 august; 1/13 august. Deschizându-se noi subscripții de comitele domnilor studenți de la Universitatea din București, în favoarea acestei serbări, "Trompeta Carpaților" anunță că până la finele lunii curente se afla deschisă această subscriere la administrație (Pasagiul Roman), făcându-se apel la toți românii de inimă. Numele domnilor subscriitori se vor publica, iar banii se vor trimite prin comitetele de aici celui Central de la Viena". Anunțul se încheie cu precizarea că "domnii studenți ce vor lua parte la această măreață și românească serbare sunt rugați să-și exprime dorința din vreme spre a li se da plenipotențele necesare"⁷. Același anunț a mai apărut și în alte ziare din București, de exemplu în "Românul" condus de C.A. Rosetti, în "Presa" și în "Telegraphul". De altfel, în aceste ziare au apărut în continuare și alte materiale privind același eveniment. Astfel, în ziarul "Românul" a fost înserată, mai întâi, o scrisoare a lui C.A. Rosetti, adresată Comitetului de organizare din Viena, cuprinzând amănunte despre sprijinul material acordat serbării de la mănăstirea Putna, de exemplu trimiterea unei flamure care să poarte stema României libere făcută de femeile românce și a unui epitaf pictat pentru acoperirea mormântului lui Ștefan cel Mare⁸, apoi un

articol intitulat Serbarea de la Putna, semnat de Dumitru Brătianu, cunoscut om politic, în care acesta își exprima durerea că apelul românilor din Bucovina pentru sprijinirea acestei serbări nu aflase ecoul scontat în România. Autorul articolului aprecia în schimb că această acțiune patriotică era "cea mai puternică afirmare a naționalității noastre, actul unic în analele istoriei noastre, actul cel mai însemnat prin caracterul său de solidaritate între toate țările românești și cel mai fecund în mare și incalculabile rezultate, act cu atât mai însemnat, cu atât mai fecund, cu cât înfăptuitorii lui sunt cei ce singuri posedă secretul viitorului..."⁹. Tot în coloanele ziarului "Românul" și-au mai aflat locul și alte materiale, de exemplu articolul intitulat Memoria lui Ștefan cel Mare - serbarea de la Putna 15/17 august 1871 semnat de folcloristul G. Dem. Teodorescu, Scrisoarea studenților ieșeni adresată lui Cristofor Cerchez, primarul orașului Iași, cuprinzând mulțumirile acestora pentru sprijinul material acordat serbării de la Putna¹¹.

În fine, scrisoarea conducerii ziarului "Românul" adresată Comitetului de organizare al serbării, în care se aduceau elogii membrilor comitetului, subliniază importanța acestei serbări pentru viitorul națiunii române. Cităm un fragment mai semnificativ: "Naționalitatea română înneacă un moment sub jugul barbarilor s-a descoperit după multe suferințe; era dar natural ca românii să se gândească la eroii lor, ca să lege prezentul cu trecutul, să înfrățească tradițiile naționale cu aspirațiile către viitor... Capitala României și națiunea întreagă de la un capăt până la celălalt, recunoaște fără rezervă și împărtășește acea comunitate și acea solidaritate de idei și de simțăminte, ce urmează a provoca în inimile fiecăruia acea solemnitate ce ni se oferă astăzi prin lăudabila inițiativă a studenților din Viena. Acești tineri - se arată în scrisoare - merită omagiile noastre. Lor li se cuvin onorurile acelei zile, căci ei, cei dintâi, au avut inspirațiunea de a fonda acea aniversare și a ne transporta cu memoria și inima în glorioasele timpuri de adevărate merite naționale. Interpreta fidelă a sentimentelor cetățenilor bucureșteni, tineri bravi și nobili, voi care ați deschis mormântul până mai ieri mut al lui Ștefan cel Mare, capitala României vă onorează și vă binecuvântează". Scrisoarea se încheie cu cuvintele: "Trăiască România una și independentă"¹².

În coloanele ziarului "Românul" au fost incluse, aproape în fiecare număr, timp de peste o lună, listele de subscripție cuprinzând sumele de bani oferite benevol de diferite personalități ale vremii, implicate în viața politică, economică, militară, administrativă, științifică și culturală, ca de exemplu frații Alexandru și Radu Golescu cu 220 fr. (la 12-13 iulie), ofițerii din marină: căpitan Dumitrescu, comandantul bastimentului "Ștefan cel Mare", căpitan I. Murgescu, comandantul bastimentului "România", apoi colonel N. Dumitrescu, maior M. Holban, căpitan I. Mihăiescu, căpitan Catunescu, inginer M. Papadopol, dr. T. Popescu, colonel D. Lecca dintr-un număr de 63 persoane, care au contribuit cu suma totală de 400 lei; comitetul studenților din București este înscris cu 629 lei, Dumitru Brătianu cu 120 lei, dr. I. Răureanu cu 20 lei. La aceștia s-au adăugat mulți locuitori din Galați cu suma de 400 lei, din Turnu Măgurele cu 60 lei, din Giurgiu cu 109 lei. Pe o listă separată au subscris mai multe ziare din București, ca de exemplu "Infomația Bucureștilor", "Pressa", "Telegraful", "Orientul", cu suma totală de 225 lei (la 5 august), Societatea "Junimea română" din Râmnicul Sărat cu 15 lei (la 10 august).

Astfel de materiale informative privind serbarea de la mănăstirea Putna din 15/17 august au apărut și în ziarul "Pressa". De exemplu, în numărul din ziua respectivă a apărut un important și mișcător anunț pe care îl reproducem: "Astăzi, 15 august, este sărbătoarea cea mai mare și națională în memoria lui Ștefan cel Mare, eroul românilor. El și Mihai Bravul sunt două nume neșterse în istoria noastră și care fac gloria națională a neamului românesc. Suvenirurile acestor doi bărbați sunt neșterse în mintea fiecăruia. Români! Apropiați-vă cu respect și salutați memoria acestor doi mari eroi ai voștri".¹³ La rândul lui, ziarul "Telegraful" a publicat în ziua de 15 august în coloanele sale o seamă de materiale cu caracter literar închinat acestei serbări naționale: poezia Serbarea lui Ștefan cel Mare a unui autor ce semnează cu inițiala M.; poezia,

care avea 17 strofe, începea așa: "Alergați cu mic cu mare/Strănepoții lui Traian/Căci se face o serbare/La mormântul lui Ștefan". Poezia lui N. Scurtescu, cu titlul La Putna, și care avea 45 de strofe, începea așa: "Româtime! O zi mare/ Va veni foarte curând/ Nu sta doar-n nepăsare/Și-adâncită dormitând". Poezia cu titlul Învierea lui Ștefan cel Mare de I. Goleșcu (la 5 august), poezia Serbarea de la Putna de N. Scurtescu, poezia Cântecul lui Ștefan vodă, La mormântul lui Ștefan cel Mare de I. Grozescu, poezia Serbarea de la Putna de N.C.V. (la 15 august). Unul din acești poeți, I. Polescu, publica și o scrisoare adresată redacției ziarului "Telegraful" în care-și exprima dorința ca serbarea de la Putna "să se întindă peste toată România". (la 10 august).

Punctul culminant al ecoului pe care l-a cunoscut serbarea de la mănăstirea Putna din august 1871 în presa bucureșteană l-a constituit șirul de reportaje privind desfășurarea acesteia în zilele de 15-16 și 17 august, inserat în coloanele ziarelor "Trompeta Carpaților", "Românul", "Pressa" și "Telegraful". În aceste ziare au fost incluse și alte manifestări similare închinată amintirii marelui domn al Moldovei, Ștefan cel Mare. Aceste reportaje foarte amănunțit întocmite, cuprind date cu privire la componența Comitetului de onoare care a prezidat ceremonia de la mănăstirea Putna, alcătuit nu numai din reprezentanți ai studenților din Viena ci și pe cei ai Universității din București (A. Brătescu, G. Dem. Teodorescu, Gr. Tocilescu) ai Universității din Iași (C. Ressu, Maroneanu, Irimescu și A.D. Xenopol). De asemenea, la loc de cinste a fost elogiata cuvântarea rostită cu acest prilej de A.D. Xenopol, atunci tânăr profesor (26 de ani) de istorie la Institutul academic din Iași, inserată în coloanele ziarelor amintite, din care ne permitem să reproducem un fragment mai semnificativ: "Fraților români! Să avem speranța în viitorul nostru și să lucrăm întru împlinirea lui, să lucrăm împreună la unirea spiritului și a inimei tuturor celor de același neam, la îndepărtarea relelor ce ne sfâșie în viitorul nostru. Să fim cu iubire pentru dreptate și adevăr, să avem puterea de a le aduce la împlinire și să luptăm fără încetare contra răului și a minciunei, să fim neatârnați în cugetul și spiritul nostru și să nu ne mândrim de rezultatele dobândite, ci să tindem neconținut a le mări și a le întinde... Iar tu, umbra măreață a lui Ștefan cel Mare, coboară-te în sufletul poporului tău și cu puterea ta de fier, încordă-i voința spre împlinirea acelor datorii pe care natura le impune, oricărui popor ce năzuiește către nemurire..."¹⁴.

Aceste reportaje mai menționau faptul că la mormântul marelui domn al Moldovei a fost depusă o urnă, conținând pământ provenit din toate provinciile românești, pe care erau înscrise cuvintele: "Eroului, Învingătorului, Apărătorului existenței române, Scutului creștinătății, lui Ștefan cel Mare, Junimea Română academică MDCCCLXX", apoi epitaful lucrat sub conducerea d-nei Maria Rosetti. Se mai preciza că asistența alcătuită din câteva mii de oameni a ascultat cu evlavie liturgia oficiată în biserica mănăstirii, sub conducerea starețului Arcadie Ciupercovici, ca după rostirea cuvântării de către A.D. Xenopol un cor a cântat imnul compus de cunoscutul compozitor A. Flechtemacher, pe versuri scrise de marele poet Vasile Alecsandri și apoi a urmat o masă de onoare la care au participat circa o mie de persoane în frunte cu reprezentantul Administrației Bucovinei, în cursul căreia s-au rostit toasturi. Aceleași ziare bucureștene au comentat și manifestările din ziua de 16 august când a avut loc un mare praznic în amintirea lui Ștefan cel Mare, la care au participat circa 3500 de persoane, urmat de Congresul studenților români academici de pretutindeni, în cursul căruia s-au luat mai multe hotărâri. În ziarul "Românul" din 16/28 august se făcea cu acest prilej, un interesant comentariu menit să explice cititorilor săi adevăratul scop al acestei serbări de la mănăstirea Putna. Astfel, se preciza că în primul rând a fost omagiată personalitatea lui Ștefan cel Mare până la venerare "pentru a se reaminti românilor că nu totdeauna ei au trăit în apatie, ci că ei au avut un trecut pe care, vai, mulți nu l-au cunoscut ieri și poate că nu-l cunosc nici azi". În al doilea rând pentru a-i determina pe românii din Bucovina să nu-și uite originea "a reaprinde sacra scânteie de naționalitate ce zace în fiecare piept de român, că țara în care

locuiește e floarea cea mai fragedă și mai frumoasă smulsă pe nedrept din buchetul Daco-României libere, țară stropită cu sânge inamic, luminată ca de un oare puternic de Suceava, capitala țării sfințită prin moaștele unui Ștefan, unui Petru Rareș". În fine, în al treilea rând, pentru a întruni pe junii din toate universitățile unde studiază românii în cel mai sfânt loc acolo unde umbra eroului semizeu al națiunii le putea inspira cele mai generoase sentimente, cele mai nimerite cugetări, spre a lucra împreună pe calea naționalității și a cultivării neamului lor, a-i face să se identifice cu nobilul țel pe care gigantele bărbat l-a urmărit cu atâta vigoare¹⁵.

Ultimele știri inserate în unele ziare bucureștene despre marea serbare de la Putna din 1871, se referea la un bilanț al contribuțiilor bănești oferite pentru această serbare, întocmit de Pamfil Dan în calitate de casier și V. Morariu în calitate de membru în Comitetul de organizare. Acest bilanț este întocmit pe orașe, de exemplu Iași cu 1000 fr. și 480 florini, București cu 500 fr. și 240 florini, Bârlad cu 500 fr. și 241 florini, Botoșani cu 500 fr. și 241 florini, Fălțiceni cu 300 fr. și 144 fl., Bacău cu 200 fr. și 96 fl., Piatra cu 200 fr. și 95 fl., apoi pe județe, de exemplu Roman cu 300 fr. sau 144 fl., Suceava cu 300 fr., Neamț cu 200 fr. sau 95 fl., apoi privitor la contribuția unor ziare, de exemplu "Românul" cu 1043 fr. sau 502 fl., "Curierul de Iași" cu 700 fr. sau 337 fl., "Dreptatea" cu 14 galbeni sau 80 fl. Sunt incluse și contribuțiile unor localități mai mici. De pildă Dorna Candreni cu 9 fl., Poiana Stampei cu 12 fl., apoi ale unor persoane: Al. Haralambie Magheru cu 15 napoleoni sau 146 fl., dr. Al. Mocioni cu 50 fl., dr. Eugen Mocioni cu 50 fl.; urmează în continuare un lot de 13 persoane cu 432 fl., apoi mai mulți teologi din Caransebeș cu 213 fl. În final acest bilanț încheiat la 6/18 sept 1871, însuma un total de 4157 fl. și 60 creițari, o sumă relativ mică în raport cu prețurile din acea epocă (1 ou - 10 bani, 1 kg. lapte - 30 bani, 1 kg. - unt 10 lei, o pereche de ciorapi - 2 lei, o pereche mănuși piele - 4 lei, o pereche de ghete - 12 lei etc.). Totuși credem că nu această sumă reprezenta adevăratul bilanț. Adevăratul bilanț îl formau ideile exprimate de numeroși vorbitori în cuvântările lor rostite în incinta mănăstirii Putna în zilele de 15 și 16 august, care toate, fără excepție, încredințau auditoriul că numai realizarea unui consens național ar fi ajutat poporul român să-și desăvârșască unitatea națională prin unirea tuturor provinciilor locuite de români într-o singură patrie, România cea Mare.

Astfel, serbarea a prefigurat începutul procesului desăvârșirii unirii românilor din toate ținuturile locuite de ei într-o singură țară, încheiat odată cu emanciparea națională. Atunci mănăstirea Putna a apărut în inimile tuturor românilor de pretutindeni drept un focar fierbinte al acestei lupte. Dar, în acea vreme condițiile istorice încă nu erau atât de prielnice pentru atingerea acestui scop în cel mai scurt timp. Încet, încet, în deceniile care au urmat la sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, decenii care au însumat mai precis 47 de ani, exact anii de domnie ai marelui Ștefan, aceste condiții au devenit atât de favorabile încât toate barierele au fost înlăturate, cu jertfe de sânge, pe câmpurile de luptă în primul război mondial, la capătul căruia s-a înfăptuit unirea cea mare a românilor, la 1 decembrie 1918, când pe harta continentului nostru se înscrie, la loc de cinste România Mare, în comunitatea statelor europene.

NOTE

1. I. Grămadă, *România Jună din Viena. Monografie istorică*, Viena, 1912.
2. D. Vatamaniuc, *Eminescu și Bucovina*, în "Glasul Bucovinei", 2/1994, p. 47.
3. M. Eminescu, *Scrieri politice*, Craiova, 1935, p. 30; vezi și ziarul "Federațiunea" din pesta 22 mai/3 iunie 1870. I. Nistor, *Istoria Bucovinei*, București, 1991, p. 204 menționează alți studenți având această inițiativă, în 1869 și anume: Petru Piteiu, Gavriil Băleanu, Emil Cosub.
4. Acest comitet și-a avut reședința la Viena până la 1 august 1871, apoi la Cernăuți; vezi "Albina", 15/27 iulie 1871.

5. "Albina", 23 mai/4 iunie 1871
6. "Gazeta de Transilvania", 24 mai/12 iunie 1871, 19 iulie/7 august 1871.
7. "Trompeta Carpaților", 11/23 iulie 1871.
8. "Românul" 14 iulie 1871, se arată că la elaborarea epitafului au contribuit pictorul N. Grigorescu, istoricii I. Papiu Ilarian, V.A. Ureche, precum și artistul lucrător D.Nacu.
9. "Românul", 23 iulie 1871, "Telegraful", 24 iulie 1871.
10. Idem, 25 iulie, 28-29 iulie 1871.
11. Idem, 30 iulie, 1871.
12. "Românul", 19 august 1871.
13. "Pressa", 15 august 1871.
14. "Trompeta Carpaților", 26 august/4 septembrie 1871.
15. Idem, 26/8 oct. 1871.

Résumé

En étudiant cet événement historique très important pour l'histoire des roumains à l'époque moderne, l'auteur a surpris dans la presse centrale de Roumanie comme par exemple: "Trompeta Carpaților", "Românul", "Pressa" beaucoup de détails concernant: toutes sortes de donations nécessaires pour couvrir les frais d'organisation, l'enthousiasme des étudiants de l'Université de Bucarest, les déclarations patriotiques des notables politiques et en fin les reportages rédigés par les délégués de ces journaux.